

הגדרת תערובת

תערובת של שתי מיני אוכל

- שאילות יסוד

- האם יש תערובת?

- האם יש פסולת?

- האם צריכים פסולת?

- האם יש תיקון באוכל?

- האם יש הפרדה בין שתי דברים?

האם יש בעיה של בורר בשתי מיני אוכל?

תלמוד בבלי מסכת שבת דף עד עמוד א
תנו רבנן: היו לפניו (שני) מיני אוכלין....

רש"י מסכת שבת דף עד עמוד א
היו לפניו מיני אוכלין - גרסינן, ולא גרסינן שני.

תוספות מסכת שבת דף עד עמוד א

היו לפניו שני מיני אוכלין גרסי' - וכן פירש ר"ח דבאוכל מתוך אוכל שייכא ברירה
שבורר אותו שאינו חפץ לאכול מתוך אותו שרוצה לאכול דאותו שאינו חפץ בו
חשיב פסולת לגבי אותו שחפץ לאכול וכן משמע בירושלמי דגרס הבורר אוכלים
מתוך אוכלים חזקיה אמר כו'.

הגדרת הבורר בשתי מיני אוכלים

פרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן שיט

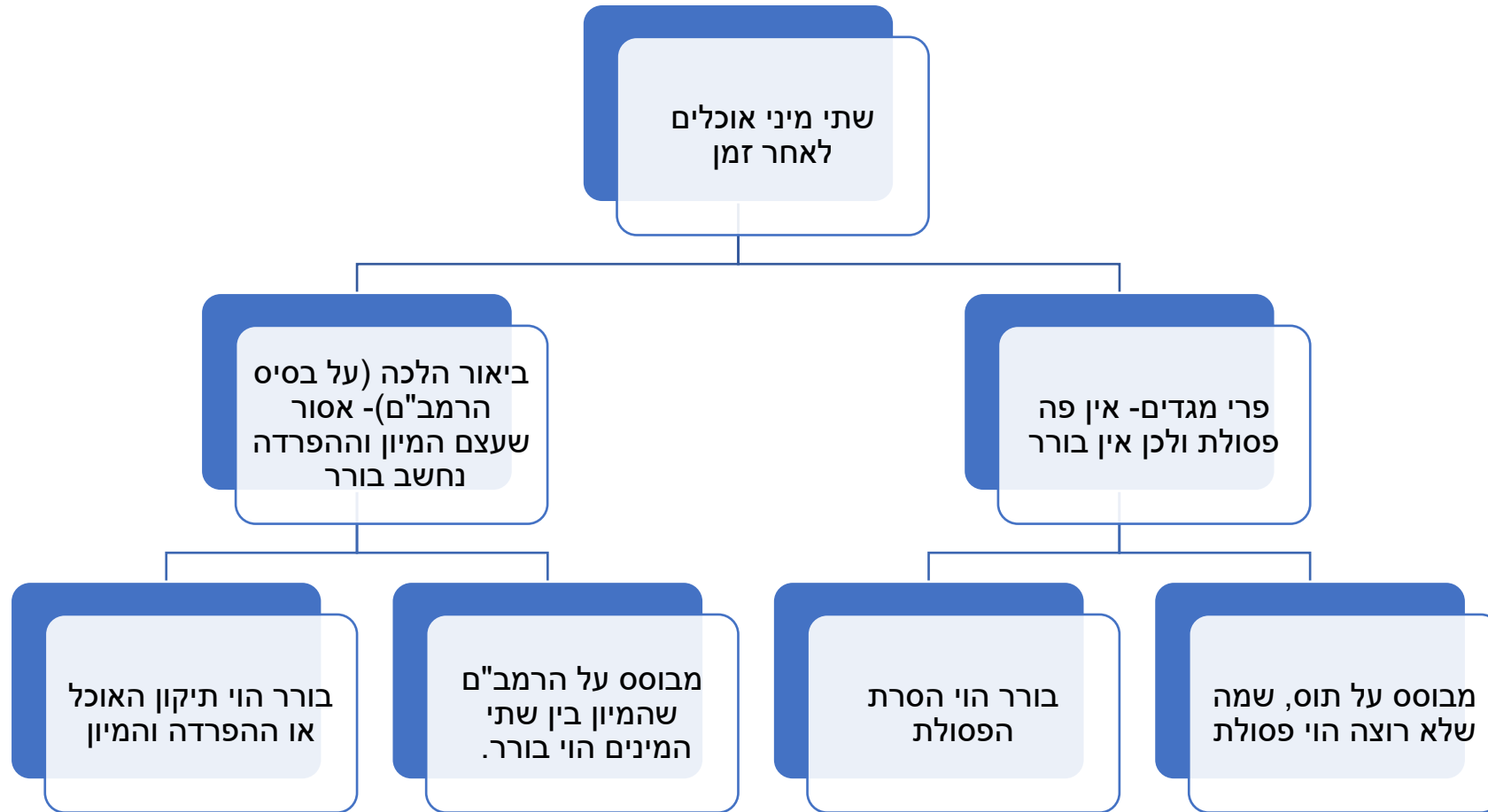
דע, דרש"י [שבת עד, א ד"ה היו] לא גרס "שני" מיני בברייתא, ובמחלוקת רב ירמיה ורב אשי [שבת שם] משמע דגרס, וצריך טעם. ולכאורה שני מיני אוכלין אחד לאלתר ואחד לאחר זמן אסור לברור מה שלאחר זמן, **הא שניהם לאחר זמן שרי, דהי אוכל? והי פסולת?**

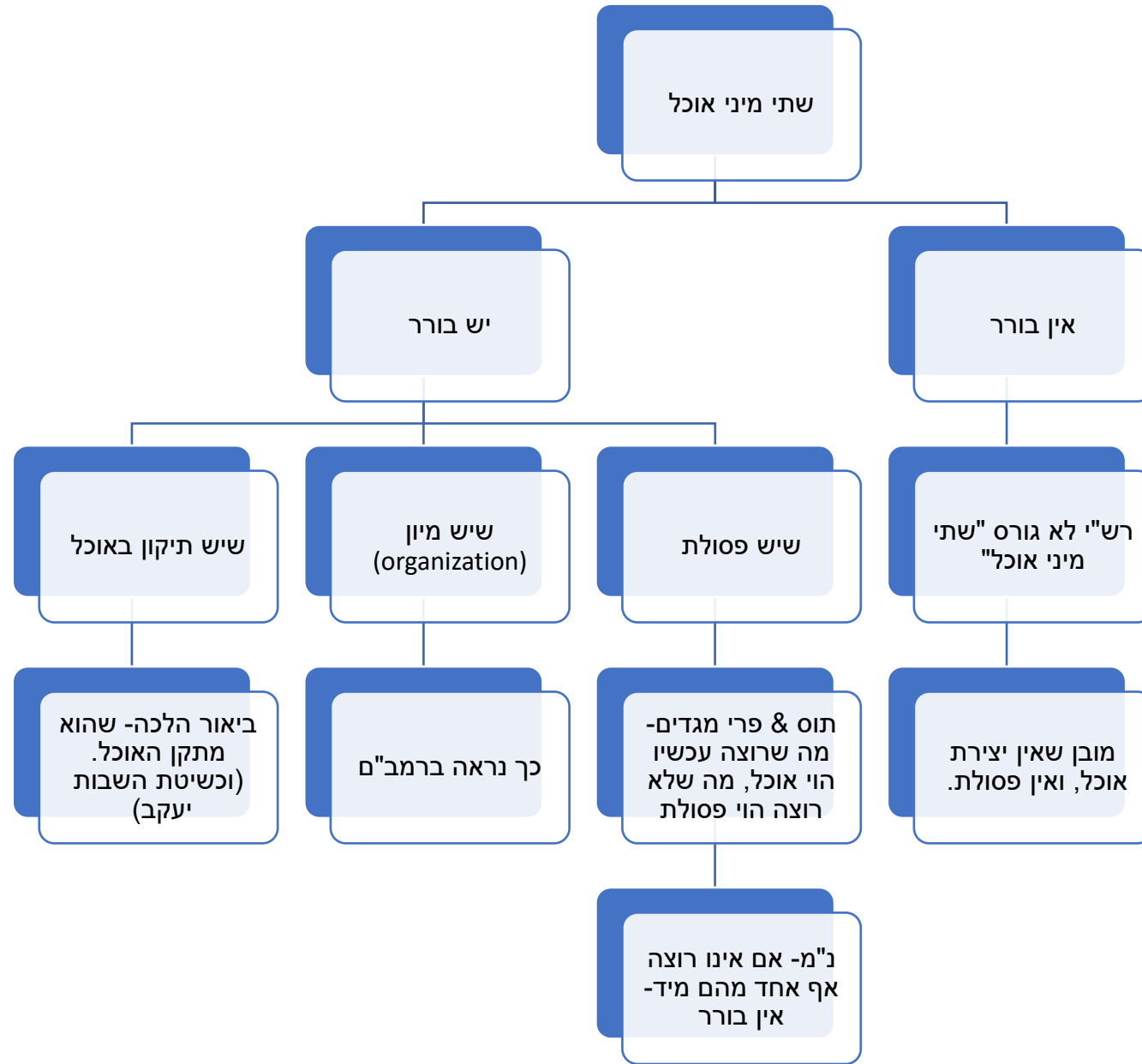
רמב"ם הלכות שבת פרק ח הלכה יב

הבורר אוכל מתוך פסולת או שהיו לפניו שני מיני אוכלין ובירר מין ממין אחר בנפה ובכברה חייב, בקנון או בתמחוי פטור, ואם בירר בידו לאכול לאלתר מותר

ביאור הלכה סימן שיט

* היו לפניו וכו' - הנה הפמ"ג מסתפק דאם בירר מין אחד מחבירו ודעתו להניח שניהם אלאחר זמן אם שייך בזה ברירה דהי אוכל והי פסולת ע"ש ולענ"ד נראה פשוט מלשון הרמב"ם דס"ל דהברירה מה שבורר מין אחד מחבירו ועי"ז הוא כל מין בפני עצמו זהו עצם המלאכה אלא דאם דעתו לאכול תיכף והוא בידו הוי דרך מאכל וא"כ ק"ו הדבר ומה היכא שהניח מין אחד על מקומו שייך שם ברירה וכ"ש בזה שלקח כל מין ומין וביררו לעצמו דחייב!
והנה הפמ"ג...הוכיח שם... ולענ"ד לא דמי כלל דהתם תרוייהו אינם עומדים לאכילה לעולם דהחלבון נתערב בפסולת החרדל ואין רוצה לאכלה והחלמון יורד למטה לגוון ולא לאכילה ולפיכך אין שייך על זה שם בורר שאין מתקנם על ידי ברירתו לאכילה לעולם אבל כשבורר שני מיני אוכלים כל אחד מחבירו כדי לאכול כל מין בפני עצמו לאחר זמן הרי שפיר מתקן שניהם ע"י ברירתו ובורר גמור הוא וכמו שכתבנו:

שתי מיני אוכל

יש בורר

אין בורר

שיש תיקון באוכל

שיש מיון
(organization)

שיש פסולת

רש"י לא גורס "שתי מיני אוכל"

ביאור הלכה- שהוא מתקן האוכל. (וכשיטת השבות יעקב)

כך נראה ברמב"ם

תוס & פרי מגדים- מה שרוצה עכשיו הוא אוכל, מה שלא רוצה הוא פסולת

מובן שאין יצירת אוכל, ואין פסולת.

נ"מ- אם אינו רוצה אף אחד מהם מיד- אין בורר

(בית הבחירה למאירי מסכת שבת דף עד עמוד א

גדולי הפוסקי' גורסי' בשמועה זו היו לפניו שני מיני אוכלין ומפרשי' בדבריהם שהאוכל האחד ראוי לאכלו כשהוא חי והאחר אינו ראוי לאכלו אלא לאחר שנתבשל וזה בורר לו אותו שראוי לאכול כשהוא חי והרי הוא כאוכל מתוך פסולת אבל בשניהם ראויים לאכלן חיים אין כאן ברירה אלא אם כן בהרבה מינים. ואיני רואה הפרש בדבר זה אלא הן שני מינים הן הרבה מינים כל שמכוין לברירה ברירה היא ואינו מותר אלא על הדרכים שביארנו שכל שבורר בכלי אין בה היתר בשבת וי"מ אף לגירסת מיני אוכלין שהם מעורבים עם פסולת אבל אוכלין לבד אין ברירה ואין זה כלום וכן יש לקצת מפרשים ברירה אחרת בדין ברירה זו מהם להתיר לאלתר אף בקנון ותמחוי לכתחילה ומהם בדרכים אחרים ומה שכתבנו עיקר ולענין יום טוב יש דרכים אחרים בברירה כמו שביארנו במקומו:)

•

ההשלמה- צריך
כמה מינים

פסולת- צריך
תפזורת כדי
להחשיב אוכל
לפסולת

מיון- צריך ג' כדי
למיין ב'

צריך חסרון
אוביקטיבית

רב גיגי- אם יש רק
ב' מיין רק אחד
והשני היה ממילא

שתי מיני אוכל

יש בורר אם יש
ההשלמה הרבה- ספר
ההשלמה

יש בורר

אין בורר

פסולת- צריך
תפזורת כדי
להחשיב אוכל
לפסולת

מיון- צריך ג' כדי
למיון ב'

שיש תיקון באוכל

שיש מיון
(organization)

שיש פסולת

רש"י לא גורס "שתי
מיני אוכל"

צריך חסרון
אוביקטיבית
בפסולת.

רב גיגי- אם יש רק
ב' מיון רק אחד
והשני היה ממילא

ביאור הלכה- שהוא
מתקן האוכל.
(וכשיטת השבות
יעקב)

כך נראה ברמב"ם

תוס' & פרי מגדים-
מה שרוצה עכשיו
הוא אוכל, מה שלא
רוצה הוא פסולת

מובן שאין יצירת
אוכל, ואין פסולת.

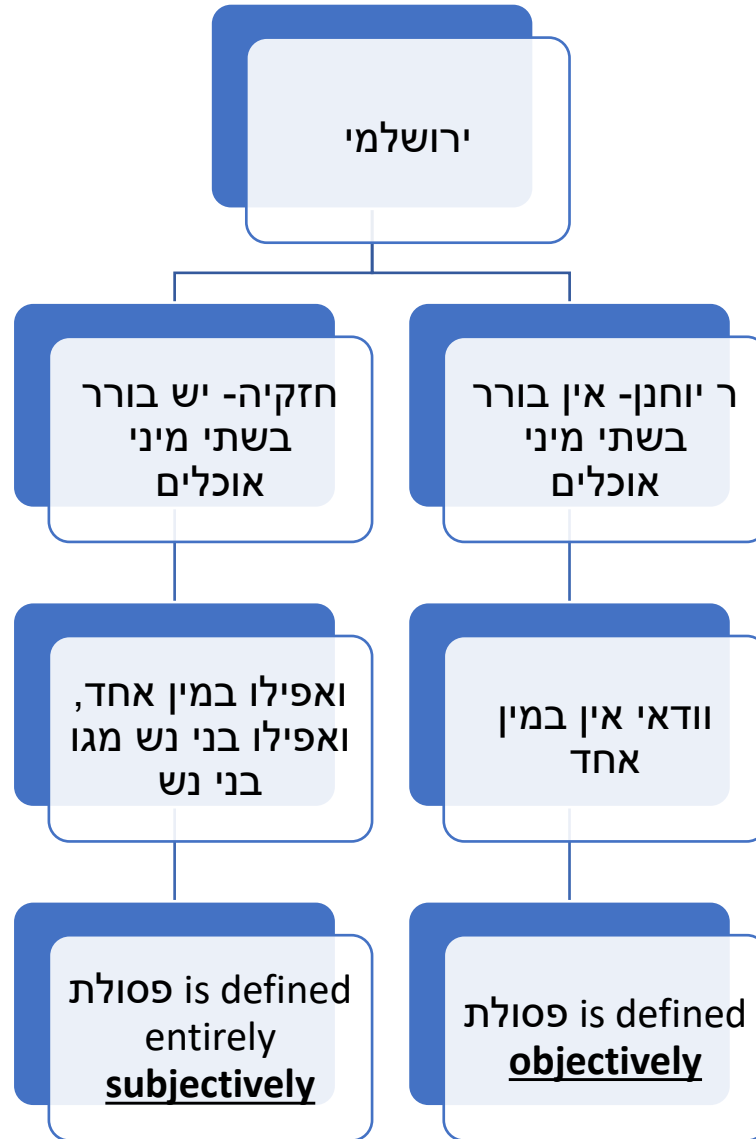
זזה שהיא ערבוביה
נחשב בעיה
אוביקטיבית

נ"מ- אם אינו רוצה
אף אחד מהם מיד-
אין בורר

שיטת הירושלמי

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שבת פרק ז הלכה ב

בירר אוכלים מתוך אוכלים. חזקיה אמר חייב רבי יוחנן אמר פטור. מתניתא פליגא על חזקיה דאמר בורר ואוכל בורר ומניח על השולחן. ר' בון בר חייה בשם רבי שמואל בר רב יצחק תיפתר שהיו אורחין אוכלין ראשונה ראשונה. והתני ובלבד שלא יבור את כל אותו המין. אם עשה כן בשבת חייב. על דעתיה דחזקיה שכן הבורר כדרכו בשבת חייב. על דעתיה דר' יוחנן שכן הבורר כדרכו במקום אחד חייב. דעתיה דחזקיה אפילו עיגולין מן גוא עיגולין. אפילו רמונים מן גוא רמונים. או כיני אפילו בני נש מן גוא בני נש. מיי כדון כל עמא מודיי להדא דרבי אימי דרבי אימי הוה ליה אורחין אפיק קומיהון תורמוסין ופסיליין. אמר לון הבין דעתיכון דאתון מיכול קיסייא בסופא.

אין בורר במין אחד

תרומת הדשן סימן נז

שאלה: חתיכות דגים מונחים /שמא צ"ל: מונחות/ על לוח אחד, או בקערה מפורדות זו מזו, כמו שרגילין להניח כך. ובשבת כשבא לאכול מהן רוצה לאכול מקצתן, ולשייר מקצתן לסעודה אחרת היאך יברור אלו מאלו שלא יבא לידי חיוב בורר? תשובה: יראה דלא צריך לדקדק כ"כ בדבר... **לא חשיב ברירה, אלא דווקא בשני מינים ולא במין אחד כלל**, דודאי דוקא נקט התנא, וכן כל המחברים **שני מיני אוכלין**. והכי איתא במרדכי פ' אלו טריפות, גבי נפלה לאור, דכל היכא דמצינו למימר דלישנא דמתניתין דווקא הוא, לא אמרינן לאו דווקא הוא אפי' להחמיר ע"ש, מ"מ שני מיני דגים לאו מין אחד מיקרי, דהא פסיק בא"ז במס' עבודה זרה, דמיני דגים חלוקים בשמן מיקרי מין בשאין מינו, לענין ביטול כ"ש להאי מילתא.

אמנם נראה דמאד היה כנגד סברת הלב, דשני מינים שניכרים בהפרדתם חתיכות גדולות שמונחים יחד, דיהא ברירה שייכא בהו, דלשון המרדכי פ' כלל גדול לא משמע הכי, דכתב הילכך יזהר אדם מיני פירות שנתערבו כו', משמע דווקא כשהם מעורבים ואינם ניכרים, אבל בכה"ג אף על גב דאין כל מין ומין מסודר בפני עצמו, מ"מ לא מיקרי מעורב. אפס הואיל וכ' בסמ"ג, דהבורר פסולת מתוך האוכל, ואפי' בורר לאלתר חייב חטאת, אין לחלק ולהקל בלא ראייה ברורה, ולא להתיר אלא שיקח משני המינים להשהותן לסעודה אחרת, אם לא ירצה לברור אותן שיאכל עתה. ונראה דבכה"ג לא חשיב בורר, הואיל ובורר משני המינים הוה כאלו בורר ממין אחד. ואף על גב דאין לדקדק זה ממאי דנקט שני מינים, דאיכא למימר דלא אתי לאפוקי, אלא היכא דליכא אלא מין אחד, אבל לעולם בדאיכא תרי מיני לקמיה, אפי' יברור משניהם חשיב ברירה. אמנם מלשון אשירי דלעיל משמע קצת דלא חשיב ברירה כה"ג, כשהוא בורר שני המינים דכ' אותן שרוצה לאכול עתה מיקרי אוכל, ואידך מיקרי פסולת, מדלא כ' מה שרוצה לאכול עתה משמע דקאי על המין, ורוצה לומר אותו המין שרוצה לאכול עתה, ומשום דצריך לברור מין ממין נקט הכי וק"ל.

יש בורר במין אחד

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיט סעיף ג

היו לפניו שני מיני אוכלים מעורבים, בורר אחד מאחד ומניח (השני כדי) לאכול מיד. הגה: **ושני מיני דגים מיקרי שני מיני אוכלים** ואסור לברור א' מחבירו אלא בידו, כדי לאכלן מיד, <ט"ז (ב) > אף על פי שהחתיכות גדולות וכל אחת נכרת בפני עצמה. **אבל כל שהוא מין א', אף על פי שבורר חתיכות גדולות מתוך קטנות, (משנה ברורה טו) לא מיקרי ברירה.** ואפילו היו שני מינים ובורר משניהם ביחד הגדולות מתוך הקטנות או להיפך, שרי הואיל ואינו בורר מין אחד מתוך חבירו (תרומת הדשן סי' נ"ז). ואם בירר והניח לאחר זמן אפי' לבו ביום, כגון שבירר שחרית לאכול בין הערבים, חייב.

ט"ז אורח חיים סימן שיט ס"ק ב

(ב) (פמ"ג) גדולות מתוך קטנות. - דבת"ה סי' נ"ז כ' שאין איסור ברירה אלא בב' מינים... ובמהרי"ל כ' בהלכות פסח ולדוך מצה ביום טוב של פסח מותר דקי"ל אין טחינה אחר טחינה אך יזהר שלא יברר הפרורים הגדולים מתוך הקטנים כי איסור בורר יש באוכלין עכ"ל ורש"ל פ"ק דביצה בספרו סי' מ"ב מביאו אלא שתמה עליו דהא ברירה מותר בי"ט אלא שלכתחלה ימעט בטרחה עכ"ל משמע דבשבת מודה רש"ל דיש בזה משום ברירה וכיון דיש כאן חשש איסור דאורייתא יש להחמיר אפי' במין אחד ולא יברור אפי' במין אחד ואפי' גדולות מתוך קטנות רק מה שהוא רוצה לאכול עתה או שיקח סתם מן הבא בידו להניח לסעודה אחרת לא בדרך ברירה כנלע"ד:

מעמד ביניים

משנה ברורה סימן שיט ס"ק טו

(טו) לא מקרי ברירה - אם לא שקצת מהם אינם טובים כ"כ כמו חתיכות האחרים כגון שנקדחו מכח הבישול איזה חתיכות דגים ורוצה לברור אותן שלא נקדחו או שאיזה חתיכות דגים הוי מדג חי ואיזה מדג מת ורוצה לברור אלו מאלו בכל זה אפילו במין אחד שייך ברירה וצריך לברור זה שרוצה לאכול עכשיו ודמי ממש לעלין מעופשין בס"א. ותפוחים חמוצים ומתוקים מסתפק הפמ"ג אי מקרי מין אחד אם לא ואם מחמת חמיצותו אין ראוי לאכול הוה בודאי דומה לפסולת ויש בזה משום איסור ברירה ואפי' נאכלים ע"י הדחק יש בזה איסור מדרבנן ודמי לעלין מעופשין הנ"ל בס"א. והנה הט"ז מחמיר אפילו במין אחד שלא יברור אלא אותו שרוצה לאכול עתה או שיקח סתם מן הבא בידו להניח לסעודה אחרת לא דרך ברירה אבל הרבה אחרונים חלקו עליו והסכימו עם הרמ"א שפסק כה"ד. **ודע דבשר צלי ומבושל מקרי ב' מינים לענין זה** וכ"ש בשר של מיני עופות מחולקין וע"כ צריכין ליזהר בסעודות גדולות שמונחים כמה מיני עופות יחד ובוררין להניח למוצאי שבת שיבררו אלו שרוצין לאכול עכשיו ולא להיפוך. כתבו האחרונים דה"ה בכל דבר כשהם שני מינים כגון כלים ובגדים שייך ברירה וע"כ צריך לברור זה המין שרוצה ליטול עכשיו והשאר ישאר על מקומם ולא להיפוך ואפשר דאם תלויים כמה בגדים על הכותל ומחפש אחר בגדו שרוצה עכשיו ללבשו ועי"ז מוכרח לסלק מתחלה כל שאר הבגדים לא הוי בכלל בורר וכן אם מונחים בקערה כמה מינים יחד על זה והמין שרוצה לאכול מונח למטה ומסלק אלו שמונחין למעלה כדי שיוכל להגיע להמין שלמטה וליטלו לא הוי בכלל בורר ועיין בבה"ל:

מין אחד חתיכות גדולות
וקטנות וכו'

מעמד ביניים

מ"ב- אם אחד יותר ראוי
למאכל מהשני (באופן
אובייקטיבית) יש בעיה של
בורר. אבל אם אין, אין
בורר. וצלי מול מבושל
נחשב שתי מינים

אין

תרומת הדשן- אין בורר
במין אחד.
ואין תערובת במין אחד
(אבל בשתי מינים שבורר
גדולות שתיהם- יש תערובת
אבל אין בורר)

יש

ט"ז- יש בורר אפילו במין
אחד, אפילו רק גדולות
מתוך קטנות.

ירושלמי - לפי חזקיה אסור,
אפילו גדולים וקטנים, אפילו
בין בני אדם.

הגדרת התערובת:
מצד החפצה של
אוכל, או מצד
הגברה?

מצד מה רוצה
האדם ומה שלא
רוצה
subjective

אפילו גדולות
וקטנות נחשב. כיון
שכך הוא רוצה.

מצד האדם,
ואכילתו

מין אחד מבושל
בשתי דרכים נחשב
בורר

מצד יצירת אוכל
objective

מין אחד מבושל
בדרכים שונים לא
הוי בורר.

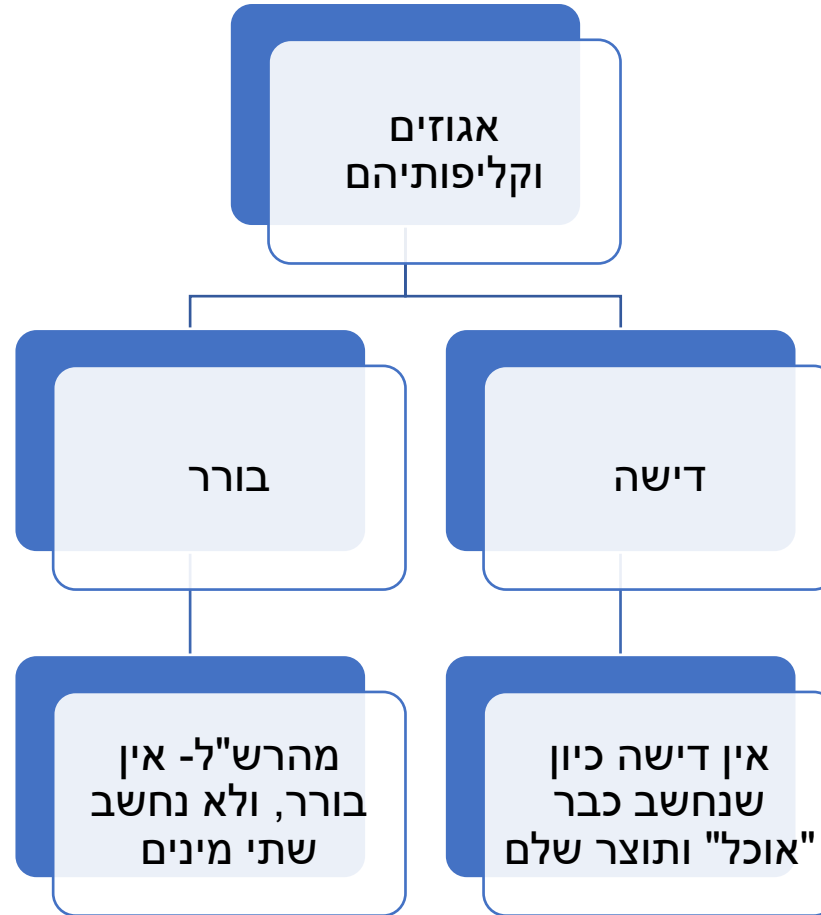
דישה ובורר

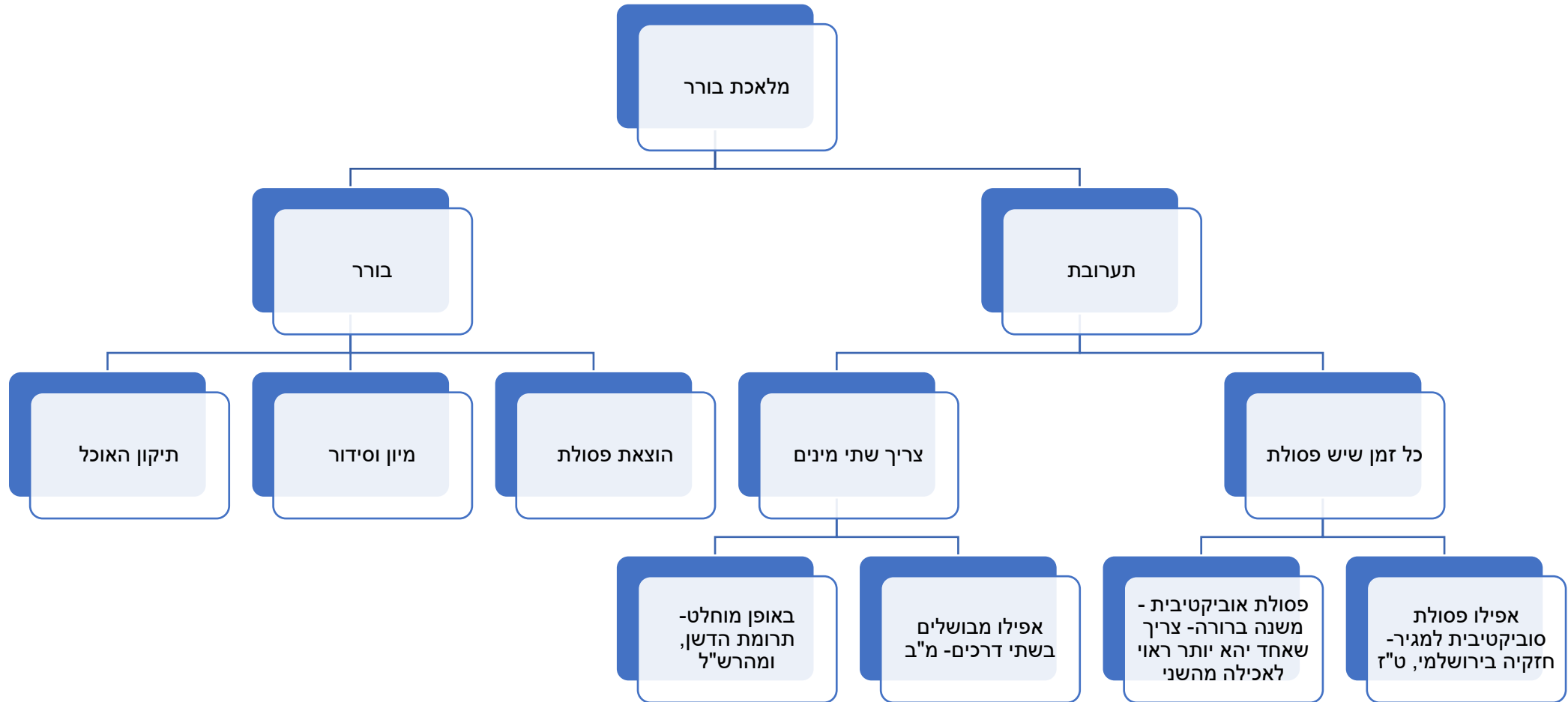
הגדרת התערובת

ים של שלמה מסכת ביצה פרק א סימן מב

וכתב הרא"ש (סי' כ"ג) ונראה, **דאגוזים ובטנים שנשתברו, ומונחים עדיין בקליפתן**, אף על פי שהקליפה מרובה על האוכל, לא מיקרי שם פסולת עלייהו, כיון דאורחייהו בהכי, והוי שומר לפירי. ולא דמי לעצמות וקליפין, שכבר נפרדו לגמרי מן האוכל ע"כ. ולכאורה נראה דליכא נפקותא בהאי פיסקא, דלא כתב הרא"ש אלא להוציא מכלל, שלא יהא אסור כולו בטלטול, כפירש"י. אבל לפי מה שפי', דלא נאסר בהכי, ואין חילוק בין פסולת מרובה, אלא לענין בורר. אף הכא נקרא הקליפות פסולת, והאוכל אוכל. דלא גרע מבורר אוכל מתוך אוכל. דמה שרוצה לאכול עתה נקרא אוכל, והשאר פסולת, וכ"ש כה"ג. **אכן נראה, דאינו דומה לבורר אוכל מתוך האוכל. דהיינו משום שהם שני מינים, כפסולת ואוכל, אבל הכא מין אחד הוא ואין שם פסולת עליו, ובאיזה [ענין] שמתקן האוכל מתוך השומר, תיקון אוכל בעלמא הוא, ואין שם מלאכה עליו ע"כ.**

מהרש"ל - אין האגוז והקליפה שלה נחשבים תערובת

בורר בדברים שאינם אוכל

האם בורר דווקא בגידולי קרקע?

בורר בכלים

משנה ברורה סימן שיט ס"ק טו

כתבו האחרונים דה"ה בכל דבר כשהם שני מינים כגון כלים ובגדים שייך
ברירה וע"כ צריך לברור זה המין שרוצה ליטול עכשיו והשאר ישארו על
מקומם ולא להיפוך

אין בורר בכלים שאין תערובת

אור שמח הלכות שבת פרק ח הלכה יא

דע דבורר גדרו הוא בדבר הבלול יחד ומשתמש כשהוא בלול, בזה אם בורר מאתו פסולת מתוך האוכל, או בשני מינים, הוי בורר, והוי מלאכה, אבל בדבר שאינו בלול לא שייך בורר, וזה שמעורר הירושלמי (שבת פ"ז ה"ב) רמונים מגו רמונין, מעתה אפילו בני נשא מגו בני נשא, פירוש דאין בלולים, ולפי זה בורר כלי מתוך כלי...הביאו המחברים הבאים אחריו דגם בכלי איכא בורר, וטעו בזה, דבמלאכת בורר צריך שיהא בלול, ואין זה לא בכלים ולא בבגדים, אלא שמאכל לאו דוקא וכמו שביארנו.

ערוך השולחן אורח חיים סימן שיט

סעיף ח- ולפ"ז יש לשאול שאלה גדולה דאיך מצאנו ידינו ורגלינו בכמה דברים כגון שמונחים מעורבים כפות ומזלגות וסכינים ואנו צריכים כעת לסכינים ובוררים הסכינים מביניהם או הכפות או המזלגות וכן כשתלויים הרבה בגדים על הכותל ... סעיף ט- ותשובת דבר זה משני פנים האחד בדבר הניכר הרבה לעין הרואה לא שייך לומר בזה ברירה שאין זה ברירה אלא נטילה בעלמא וכל אלו הדברים שחשבנו הם נראים לעין כמו בבגדים וכלים וספרים כמובן ואין לומר הא גם שני מיני פירות נראים לעין כמו תאנים וענבים דאינו כן דמתוך קטנותן וריבויין צריכין לברור זה מזה משא"כ בבגדים וכלים וספרים.

אין בורר בכלים שאין בורר

שו"ת ציץ אליעזר חלק יב סימן לה

והגהמ"ח מהרש"ג ז"ל השיב להתיר מכמה טעמים, ובעיקר חידש לומר דבכגון אופן כזה אין לו שייכות בכלל לאיסור בורר, וז"ל: אלא דבלאה"כ נראה דכמו נדון שלנו אין בו משום בורר, והוא, **משום דנראה דמלאכת בורר לא שייך אלא במידי דלאחר שיבורר אין הדרך לחזור ולערב הדברים** כמו בכל פסולת הנברר מן האוכל דלאחר הברירה שוב אין מערבין הפסולת עם האוכל וכה"ג הוי במלאכת המשכן, וכן בשני אוכלים בסי' שי"ט מיירי ג"כ בכה"ג שלאחר שבוררין האוכל מתוך חבירו אין חוזרין ומערבין יחד שני האוכלין, ובכה"ג נראין הדברים דהלקיחה לשם ברירה הוא, אבל בכמו נדון שלנו בענין הפתקאות דהמנהג הוא שלאחר שכבר כתבו במוצש"ק מה שנדר כל איש ואיש חוזרין ומערבין הפתקאות של ח"י צ"ל וח"י פשיטא כולם ביחד, א"כ נראה דלקיחת הפתקא בש"ק לאו ברירה היא אלא נטילה ממקומו הוא שמקומו הוא להיות מונח באותו הכיס, א"כ לדעתי בכה"ג לאו בכלל בורר הוא כלל, וראי' לזה דלא שמענו מעולם שמי שיש לו ספרים של כמה מינים והם מונחים ביחד בארגז סגור כנהוג שיהי' נימא שמי שצריך בשבת לאיזה ספר מאותן ספרים ולוקח אותו שיהי' שייך בזה איסור בורר, וכן בבגדים כה"ג מי שיש לו בארגז גדול כמה בגדים תלויין והוא רוצה ליקח בשבת איזה בגד או חלוק כנהוג, וכן בארגז של כמה כוסות גדולים וקטנים כמו שהוא המנהג שבגדולים שותים בהם מים ובבינונים שותים בהן יין ובקטנים שותים בהם יי"ש שהוא חריף, ולא שמענו מעולם שיהי' בלקיחת איזה בגד מהבגדים, או כוס מהכוסות דררא דאיסור בורר. אלא ודאי שהוא לטעם הנ"ל, **דכיון דהמנהג הוא שלאחר ההשתמשות של הבגד או הכוס חוזרין ומניחין אותו באותו מקום מעורב עם האחרים א"כ מוכח דגם הלקיחה מתחילה לאו ברירה הוא אלא לקיחה ממקום למקום הוא,**

בורר בכלים

